

STANKOVICS Petra* – KOVÁCS Barnabás**
Az ökológiai gazdálkodás támogatása és birtokpolitikai helyzete
Magyarországon***

A birtokpolitika különböző eszközeivel – így a támogatások szabályozásával – a termőföld tulajdoni- és használati viszonyait rendezi, amelyekkel szolgálhatja a meglévő birtokállomány védelmét, vagy annak megváltoztatását.¹ Az EU Közös Agrárpolitikájának (KAP) legfőbb célkitűzése egy korszerű mezőgazdasági modell kialakítása. Ennek érdekében olyan birtokstruktúra kiépítésére törekszik, amely biztosítja a családi gazdaságokra épülő, fenntartható élelmiszertermelést és a stabil élelmiszerellátást.² Környezetre gyakorolt hatását tekintve az élelmiszertermelés az emberi tevékenységek közül az egyik legjelentősebb terhelést rója bolygónkra, ezért birtokpolitikai szempontból is indokolt lenne az olyan mezőgazdálkodási rendszerek támogatásának, amelyek társadalmi és a környezetvédelmi szempontokat is szem előtt tartanak.³ Ezen célok elérésére megfelelő megoldást képes nyújtani a környezetre és az emberi egészségre (termelői és fogyasztói oldalról is) kisebb terhelést róó, fenntartható keretek között végzett ökológiai gazdálkodás és élelmiszertermelés.⁴ Az ökológiai gazdálkodás világszerte fejlődő ágazat, folyamatosan nő mind a termelés, mind a fogyasztás volumene.⁵ Az művelési irányzat előre törésének ellenére a magyar gazdálkodók a potenciális lehetőségekhez mérten csekély mértékben kezdték el alkalmazni,⁶ így az uniós célkitűzésekkel harmonizálva az agrárkormányzat céltámogatásokkal kívánta növelni a biogazdálkodást folytató mezőgazdasági területek nagyságát. A Nemzeti Vidékstratégia az Ökológiai Gazdálkodás Fejlesztéséért célként tűzi ki Magyarországon számára 2020-ra az ökológiai gazdálkodásba vont területek

---

Petra Stankovics – Barnabás Kovács: Organic farming support and its current situation in Hungarian Land Policy – Az ökológiai gazdálkodás támogatása és birtokpolitikai helyzete Magyarországon. *Journal of Agricultural and Environmental Law* ISSN 1788-6171, 2019 Vol. XIV No. 27 pp. 160-181 doi: 10.21029/JAEL.2019.27.160

* dr. jur. PhD-hallgató, Pannon Egyetem, Georgikon Kar, Növénytermesztési és Földhasználati Tanszék, email: stankovics.petra@gmail.com

** PhD-hallgató, Pannon Egyetem Georgikon Kar, Kertészeti Tanszék, email: kovacs1barnabas1@gmail.com

 AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK
***TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT*

¹ Kacz 2006, 35; Ihrig 1968, 191.

² Cros 2017, 1.

³ Ábrahám 1986, 139.

⁴ Gul 2014, 2.

⁵ Bharti 2017, 1617.

⁶ „Az ökogazdálkodás kiemelkedő jelentősége feltételeznél, hogy a földhasználatban meghatározó és növekvő arányhoz jut. Ezzel szemben 2014-ben a hazai termőterülete 129 294 ha volt, ami a földalap 2, 4 százaléka.” Tanka 2018, 208.

nagyságának 350 ezer hektárra való növelését.⁷ Ezen célok elérése érdekében számot kell vetni az ökogazdálkodás hazai helyzetével.

A kutatás célja az ökológiai gazdálkodás támogatási rendszeréből eredő birtokpolitikai következmények átfogó elemzése. A tanulmányban bemutatásra kerülnek az ágazatot érintő legfontosabb szabályok és az agrár- és vidékfejlesztési támogatások. A szabályrendszer ismertetése után az ökológiai gazdálkodás birtokpolitikai helyzetével foglalkozunk bővebben. A jelenlegi KAP ciklus 2014-től 2020-ig tart⁸, ezért különösen aktuális kérdés, hogy milyen változások várhatóak a 2021 utáni támogatási rendszerben. Az értekezésben elemezzük az ökológiai gazdálkodásról szóló 2021 után alkalmazandó új szabályozást, az Európai Parlament és a Tanács 2018/848 számú rendeletét.

1. Az ökológiai gazdálkodás szabályozási rendszere az EU-ban és Magyarországon

Az ökológiai gazdálkodás feltétele a vonatkozó EU-s rendeletekben meghatározott szabályok megfelelő alkalmazása a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás szakaszaiban. 1991-ben fogadták el az ágazatra vonatkozó első szabályt az Unióban, a Tanács 2092/91/EK rendeletét, amelyet a jelenleg hatályban lévő jogszabályok sora váltott fel. A 2009-től alkalmazandó jogszabályok közül kiemelkedik általánosan átfogó jellegével a Tanács 834/2007/EK rendelete az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről (továbbiakban: 834/2007/EK rendelet). A 834/2007/EK tanácsi rendelet 4. cikke értelmében az ökológiai gazdálkodás a mezőgazdasági termelés sajátos formája, amely a termelés során a helyi erőforrásokat és a természetes folyamatokat részesíti előnyben a külső erőforrásokkal és természetidegen anyagokkal szemben. Célul tűzi ki a talaj termékenység óvását, ezért tilos a szintetikus növényvédő szerek, műtrágyák és géntechnológiával módosított szervezetek felhasználása. A növényvédelemben meghatározó a megelőzés, csak az EU ökörendeletek pozitív listáin felsorolt anyagok használhatók tápanyagpótlásra és növényvédő szerként. A szántóföldön többéves pillangós- és más zöldtrágyanövényeket tartalmazó vetésforgót kell kialakítani, fel kell használni az ökogazdaságban képződött trágyát, ennek hiányában nem iparszerű állattartásból származó trágya is igénybe vehető. Az istállótrágyával kijuttatott N hatóanyag összes mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg N/ha/év mennyiséget.⁹ A szakmai szabályokon kívül az ökológiai termelés, a címkézés és az ellenőrzés tekintetében a 834/2007/EK rendelet részletes végrehajtási szabályait a Bizottság 889/2008/EK rendelete írja elő. Külön jogszabály a Bizottság 1235/2008/EK rendelete alkalmazandó az importtal kapcsolatban. Ezek az EU minden tagállamában – így Magyarországon is – közvetlenül alkalmazandók.¹⁰

⁷ Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Akcióterv az Ökológiai Gazdálkodás Fejlesztéséért (2014-2020).

⁸ Hegyes 2013, 61.

⁹ Roszík, 2013.

¹⁰ Chiarabolli 2019, 13.

Az uniós rendeletek hazai jogharmonizációját a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai gazdálkodási követelmények szerinti tanúsításának, előállításának, forgalmazásának, jelölésének és ellenőrzésének részletes szabályairól szóló, 34/2013. (V.14.) VM rendelet valósítja meg. A 34/2013. VM rendelet rendelkezik az illetékes hatóság feladatköréről és hatásköréről. A legfontosabb hatósági feladatokat a NÉBIH, a Pest Megyei Kormányhivatal és az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró járási hivatalok, illetve a növény- és talajvédelmi hatáskörben eljáró járási hivatalok látják el. A hazai öko rendelet Magyarország meghatározó élelmiszer jogszabályán, a 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló törvényen alapul. Magyarországon ma két szervezet foglalkozik az ellenőrzési és minősítési feladatokkal, a Magyar Biokultúra Szövetség tulajdonában álló Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. (HU-ÖKO-01) és a Hungária Öko Garancia Kft. (HU-ÖKO-02), ami Ausztria vezető ellenőrző szervezetének az Austria Bio Garantie-nek a magyarországi leánycége. Valamennyi ellenőrző szervezet rendelkezik saját jelöléssel az ellenőrzött biotermékek megkülönböztetésére az egységes jelölésen felül az Európai unión belül. A vásárló tájékozódásának megkönnyítése érdekében az EU 2017/2009 rendeletében bevezette a közös ökocímekét.¹¹ Ezt kötelező megjeleníteni minden EU tagállamban előállított, előre csomagolt, tanúsítvánnyal rendelkező bioélelmiszeren.¹² Az Uniós rendeleteken túl az objektív szankcionálás érdekében minősítő szervezetek saját szankció katalógusukkal szabályozzák, hogy a rendeletek be nem tartása esetén milyen büntetés lép életbe. A szabályozást a hagyományosról ökológiai gazdálkodásra való átállás közben is be kell tartani. Az átállás növénytermesztés esetén 2-3, állattartás esetén 1-2 éves időtartam.¹³ Csak a teljes átállást követő évben előállított termék tekinthető és hozható forgalomba biotermékként. Azt, hogy a szerződéskötéstől, vagy a szerződésben meghatározott időponttól kezdődően az előírások teljes mértékben be lettek e tartva, évente legalább egyszer átfogóan ellenőrzik, egy előre egyeztetett időpontban a helyszínen. Esetenként további bejelentett (vagy be nem jelentett) ellenőrzések is történhetnek. Az ellenőrzést kiértékelés követi az ellenőri jelentésben foglalt információk alapján, majd ennek ismeretében, ha valamennyi jogszabálynak megfelelt az előállított termék, hoznak döntést a tanúsítvány kiadásáról. A kiállított Minősítő Tanúsítvány a szerződött partner nevére szól, az általa végzett, ellenőrzés alatt álló tevékenységre és a dokumentum mellékletében megtalálható az összes olyan termék felsorolása, mely ökológiai (vagy átállási) jelöléssel forgalmazható. Az esetleg szükséges javító intézkedéseket és hiánypótlásokat megadott határidőn belül végre kell hajtani. A tanúsítvány

¹¹ Az ökocímke célja, hogy a fogyasztók pozitívan megítélésének felkeltése, ehhez hasonló eszközzel találkozhatunk a negatív értékítéletet kiváltó gmo-t tartalmat megjelenítő címkézés esetében. Elemzését lásd.: Szilágyi & Tóth 2017, 499.

¹² Nébih 2019.

¹³ A 889/2008/EK rendelet 36. cikk (1) bekezdése értelmében az átállási időszak:

- a) szántóföldi földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- b) gyep földhasználati kategória esetében 2 egymást követő év;
- c) ültetvény földhasználati kategória esetében 3 egymást követő év.

alapesetben a következő év végéig, vagy az új tanúsítvány kiadásáig érvényes.¹⁴ A forgalmazás mellett megemlítendő, hogy a biogazdálkodáshoz a földforgalmi törvényben speciális elővásárlási és előhaszonbérleti jogok kapcsolhatók.¹⁵

Az ökológiai ágazat lendületes fejlődésére tekintettel a 834/2007/EK tanácsi rendelet megállapította, hogy felül kell vizsgálni az ökológiai termelésre vonatkozó uniós szabályokat, és tapasztalatokat.¹⁶ Az Európai Bizottság által elvégzett felülvizsgálat szerint az ökológiai termelés uniós jogi keretét fejleszteni kell annak érdekében, hogy szabályai megfeleljenek a fogyasztók magas elvárásainak, és kellően egyértelműek legyenek azok számára, akiket érintenek. Három évig zajló intenzív jogalkotási fázist követően a tagállamok képviselői elfogadták az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó új szabályokról szóló megállapodást, amely egyszerűsíti és összehangolja az ökológiai élelmiszer-termelésre vonatkozó szabályokat. 2021. január 1-től az Európai Parlament és a Tanács 2018/848 rendeletét az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek jelöléséről, valamint a 834/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (továbbiakban: 2018/848 EU) kell alkalmazni. A korábbi rendeletekkel összehasonlítva az új 2018/848 EU rendelettel kapcsolatban elmondható, hogy jelentősen kibővült az általános célok köre. A jövőben a talaj hosszú távú termőképességének fenntartása, a rövid értékesítési láncok és a helyi termelés ösztönzése¹⁷ és a ritka és őshonos fajták megőrzésének ösztönzése válik hangsúlyosabbá. Nagy változás várható a harmadik országok mezőgazdasági termelőire vonatkozó szabályokat illetően. Az eddig gyakorlat szerint (A 2092/91 rendeletről) az EU számos harmadik ország esetében elismerte, hogy egyenértékű ökológiai termelési szabályokkal és ellenőrzési rendszerekkel rendelkezik, ezáltal mindkét fél a saját szabályai alapján ismerte el egymás termékeit. Az új szabály szerint az egyenértékűség elvének helyébe a megfelelőség elve lép, ezáltal a harmadik országokból származó gazdasági szereplőkre egyenlő versenyfeltételek fognak vonatkozni. Összességében minden ökológiai termelőre és termékre ugyanazok a szabályok vonatkoznak majd, ezért az ökológiai logó Európa-szerte ugyanazokat a minőségi garanciákat fogja jelenteni. Várhatóan csökkenek majd az adminisztrációs terhek, ugyanis a mezőgazdasági kistermelők csoportos tanúsítást is választhatják, ezáltal mérséklődik a költségük és megkönnyíti számukra az ökológiai rendszerhez való csatlakozást.¹⁸

¹⁴ Kovács B. 2013, 3.

¹⁵ Fftv. 18. § (1) b); Fftv. 46. § (3) b) Ezek elemzését lásd Csák 2010, 20.; Olajos 2017, 105–116.

¹⁶ 834/2007/EK tanácsi rendelet (9).

¹⁷ Olajos & Szilágyi 2015, 71–82.

¹⁸ Szabó 2018.

2. Az ökológiai gazdálkodás támogatási rendszere

Magyarországon a gazdálkodók termelésének jövedelmezősége nagymértékben függ az uniós agrár- és vidékfejlesztési támogatásoktól.¹⁹ A támogatáspolitikai átalakítása rövid- és középtávon is jelentős hatást gyakorol a termelési szerkezetre, amely folyamat végül visszahat a birtokviszonyok alakulására.²⁰ A támogatási rendszer alapját többéves pénzügyi keretről szóló rendeletek képezik, melyeket az Európai Parlament egyetértésével követően a Tanács fogad el. Ezek jogilag kötelező erejű kötelezettségvállalások alapján rögzítik az éves általános költségvetés felső határait az EU összességében, illetve a különböző tevékenységi területekre külön-külön. Az jelenleg érvényben levő uniós agrártámogatási rendszer hosszú reformfolyamat eredményeként alakult át: a termeléshez és a termékhez kötődő, a termelés mennyiségi növelését díjazó támogatás helyébe a termeléstől és terméktől egyre inkább elválasztott, a termelő megélhetését biztosító közvetlen támogatás lépett.²¹ A KAP legújabb reformja 2013-ban került az Európai Parlament, illetve az Agrárminiszterek Tanácsa által hivatalosan elfogadásra a Mezőgazdasági és Halászati Tanácsülésen, a 2020-ig tartó KAP kereteit meghatározó négy alaprendeletet meghozatalával. Ezek a közvetlen támogatásokról szóló 1307/2013/EU rendelet, az egységes piacszervezésről szóló 1308/2013/EU rendelet, a vidékfejlesztésről szóló 1305/2013/EU rendelet illetve az ún. horizontális, pénzügyi alapokról szóló 1303/2013/EU rendelet. Magyarország számára a legjelentősebb támogatási forrást – 2014-2020 közötti pénzügyi időszakban 12,3 Mrd EUR – a KAP EMGA és EMVA kerete biztosítja. A Közös Agrárpolitika támogatási rendszere egyrészt a kifizetésekhez kötődő kötelező előírásai útján, másrészt a gazdálkodók számára elérhető önkéntes vállalások után járó kifizetések útján képes befolyásolni a mezőgazdasági földhasználat alakulását.²² A Vidékfejlesztési Program ökológiai gazdálkodásra történő áttérést, ökológiai gazdálkodás fenntartását támogató pályázata önkéntes alapon működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérése érdekében a gazdálkodásuk során többtevékenységek elvégzését vállalják.²³ A támogatás feltétele az ökológiai gazdálkodás minősítési előírásainak megfelelő gazdálkodás folytatása a kötelezettségvállalás 5 éves időtartama alatt, az átállás alatt levő és az átállt területeknél egyaránt. Az ökológiai termelést anyagilag is támogató intézkedések – az 1307/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelettel – a KAP reformjait követően a környezetvédelmi szempontok térnyerésével a vidékfejlesztési pillér

¹⁹ „Az ökológiai gazdálkodás jövedelmezősége csökken Európa szerte, Magyarországon támogatások nélkül – 2007. évi modellszámítások szerint – nem jövedelmező.” Alvincz & Koltai 2009, 156.

²⁰ Biró 2010, 4.

²¹ Somai 2014, 9.

²² Kanyó 2018, 5.

²³ Olajos 2006, 3–22.; Olajos & Raisz 2010, 39–56.; Tanka 2008, 14–22.; Szilágyi, Raisz & Kocsis 2017, 160–180.

elemeként jelent meg.²⁴ A jelenlegi hazai rendszer fontos jellemzője, hogy az előző időszakokkal ellentétben az ökológiai gazdálkodás támogatása elválik az agrár-környezetgazdálkodási programtól (AKG), két világosan elkülönített intézkedésként szerepel a két program. 2018-ban írták ki a legfrissebb VP4-11.1.-11.2.-18 ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása című pályázati felhívást. Az ökológiai gazdálkodásra vonatkozó kötelezettségvállalás időszak 2019-től 2023-ig tart. A támogatás csak az akkreditált ellenőrzési rendszerben szereplő gazdaságokat illeti meg, az öt éves kötelezettségvállalás teljes időszakában a jogszerű használatukban lévő szántó-, ültetvény- és gyepterületeiken, amelyeket bejelentettek az ellenőrzési rendszerbe.²⁵

A támogatás segítségével mintegy 2200 gazdálkodó 64,38 Mrd Ft keretösszeg felhasználásával folytathat az ökológiai gazdálkodást összesen 122 798 ha területen.²⁶

	Átállási támogatás euró/ha/év	Fenntartási támogatás euró/ha/év
szántó	242	172
zöldségfélék	516	366
almafélék	1 040	802
szőlő	873	674
egyéb gyümölcs	734	568
gyepgazdálkodás	147	147

1. táblázat: Támogatási összegek művelési ágak szerint²⁷

3. Az ágazat helyzete a támogatások következtében a hazai birtokpolitikában

Az Európai Unióban a birtokpolitika nemzeti hatáskörbe tartozik²⁸, azonban a támogatáspolitikával párhuzamba állítva elmondható, hogy bevezetésre került a degresszió, vagyis a növekvő birtokméretek arányában csökkenő támogatás. Annak ellenére, hogy sok esetben bizonyos üzemméret felett a kompenzáció differenciált lett, az ökogazdálkodási támogatás mértéke minden esetben 100%. Alvincz szerint „az ökológiai és a konvencionális gazdaságtípusok esetében a birtokméret tekintetében szignifikáns különbség nem állapítható meg”, ugyanis az ökológiai gazdaságok jelentős részére jellemző extenzívebb gazdálkodás, ami nagyobb

²⁴ A jogszabályi keretet az 1305/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelettel (2) létrehozott vidékfejlesztési szakpolitika adja.

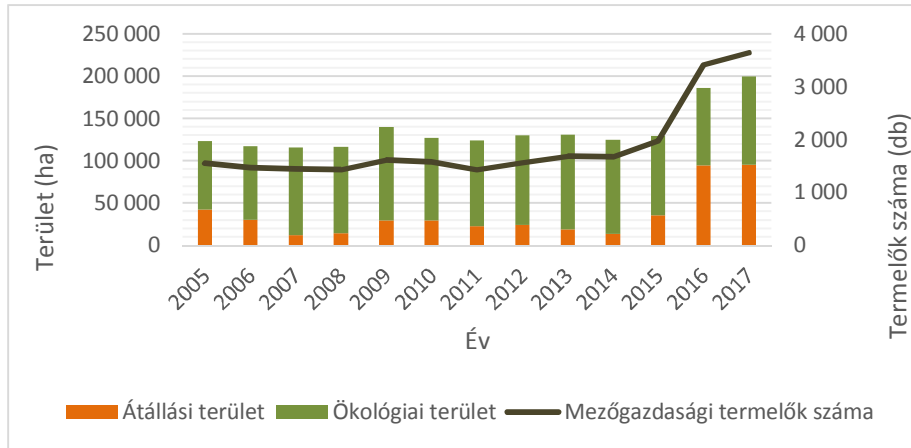
²⁵ agrotrend.hu 2018.

²⁶ Kanyó 2018, 21.

²⁷ agrotrend.hu 2018.

²⁸ Speciálisan alkalmazandó elveket minden tagállamnak be kell tartani. Ezek a tőke szabad áramlásának biztosítása, mely szerint nem tiltható meg, hogy európai uniós állampolgár, vagy gazdasági társaság az EU tagországaiban mezőgazdasági területet vásároljon. A másik a diszkrimináció tilalma, vagyis az adott tagország más tagország földvásárlói számára nem szabhat szigorúbb feltételeket, mint a saját állampolgárai számára; Bíró 2010, 21.

birtokméretet indukál annak érdekében, hogy haszontermelő képesség azonossá válhasson az intenzív gazdálkodás mellett elérttel.²⁹ Ennek azonban fordítottja is igaz, ugyanis a biogazdák több mint 90%-a 300 hektárnál kisebb területen gazdálkodik.³⁰ Éppen ezért összhangban a magyar kormány agrár- és vidékfejlesztési politikájával,³¹ amely főként a kis- és közepes méretű családi gazdaságokra támaszkodik,³² továbbá elismerve az ökológiai gazdálkodásba bevont területek növelésének szükségességét az ökológiai gazdálkodás támogatás esetén a degressziót nem vezette be a kormány.³³

1. ábra: Ellenőrzött ökológiai területek mérete Magyarországon 2005-2017³⁴

Magyarországon a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program támogatásai következtében az ökológiai gazdálkodás alá vont területek nagymértékben növekedek 1995-től 2004-ig. 2004 után azonban mind az ellenőrzés alá vont terület méretében, mind az ellenőrzött gazdasági szereplők számában a környező országoktól eltérően hazánkban megtorpant, sőt csökkent a területek mennyisége. Ez kiemelkedő mértékben a támogatás csökkentésével hozható összefüggésbe.³⁵ 2009-ben az emelkedő támogatásoknak köszönhetően újra növekedésnek indult az ökológia területek és vállalkozások száma, amely újfent jelzi az ágazatnak a támogatástól való kimagasló mértékű függését. A 2016. év alapján láthatóak a 2015 őszi meghirdetett, Vidékfejlesztési Programból finanszírozott ökológiai gazdálkodást támogató intézkedés

²⁹ Alvincz & Koltai 2009, 156.

³⁰ Haraszthy 2013, 5.

³¹ A kormány agrár- és vidékpolitikai céljait szolgálja továbbá az ökológiai gazdálkodás azzal, hogy a mérsékeltebb vegyszerhasználat miatt nagyobb a kézi munkaerőigénye és ezzel hozzájárulhat a VP egyik fő céljához, a vidéki foglalkoztatás javításához, új vidéki munkahelyek teremtéséhez.

³² kormány.hu 2018.

³³ Mezei 2018.

³⁴ KSH 2019.

³⁵ Szabó et al. 2003, 26.

eredményei. Hazánkban 2016-ban 186.322 hektáron folyt ellenőrzött ökológiai gazdálkodás. A 2016. évi gazdaságszerkezeti összeírás alapján közel félmillió agrárvállalkozás, 9 ezer gazdasági szervezet és mintegy 416 ezer egyéni gazdaság folytatott mezőgazdasági tevékenységet hazánkban, ebből az ökológiai gazdálkodók aránya az 1%-ot sem érte el. 2017-ben a hazai agráriumban 3642 nyilvántartott ökológiai gazdálkodót, közel 200 ezer hektár ökológiai gazdálkodásba bevont földterület regisztráltak, megközelítve az összes mezőgazdasági földhasználat 4%-át. A fentiek fényében elemzők szerint az évtized végére reális célkitűzés lehet, hogy 350 ezer hektáron, a teljes mezőgazdasági terület 6–7 százalékán környezettudatos (ökológiai) termelés valósuljon meg.³⁶

4. Záró gondolatok

Összességében elmondható, hogy az EU a mezőgazdasági támogatások szabályozásával nagymértékben képes befolyásolni a tagállami a földhasználatot és a birtokviszonyok alakulását. Ezt jól mutatja, hogy 2004 után a támogatások megszűnésével az ökológiai gazdálkodásba vont területek arányának növekedése stagnált, míg 2016 után a támogatások következtében ismét nőni kezdett. A támogatási rendszer átalakítása jelentős hatást gyakorol a termelési szerkezetre és így a birtokviszonyok alakulására. A fenntartható birtokpolitika elérése érdekében a támogatáspolitikának a mezőgazdasági termelési feladatok mellett környezeti, társadalmi és foglalkoztatási feladatokat is magára kell vállalnia. Következésképpen a döntéshozónak folyamatosan szükséges felülvizsgálni, hogy miként lehetséges a támogatáspolitikát és a tájvédelem eszközrendszerét összehangolni, amelynek eredményeként a jövőben a kormány az iparszerű mezőgazdaságnak adott támogatásokat az ökológiai gazdálkodás segítésére fordíthatná. Ideális lenne, ha az Unió szabályozás a továbbiakban nem engedélyezné, de legalábbis nem támogatná a jelentős környezeti terhelést okozó mezőgazdasági tevékenységeket, és a közös kasszából (KAP) csak a földvagyonnal és egyéb környezeti erőforrással fenntartható módon gazdálkodókat részesítené támogatásban. Pozitívum, hogy az ökológiai gazdálkodási ágazat hazai növekedésével elindult egy kedvező tendencia és várhatóan az Európai Parlament és a Tanács 2018/848 számú rendelete 2020-at követően kedvező irányba fogja módosítani az ökológiai gazdálkodás helyzetét.

---

³⁶ agrotrend.hu 2019.

Irodalomjegyzék

1. Ábrahám K (1986) *Környezetünk jövője*, Kossuth, Budapest.
2. Agrotrend (2018) *Dinamikus fejlődik az ökológiai gazdálkodás*. <https://www.agrotrend.hu/hireink/dinamikusan-fejlodik-az-okologiai-gazdalkodas> [2019.03.10.]
3. Alvincz J & Koltai J P (2009) Az ökológiai gazdálkodás hatékonysági kérdései, *Gazdálkodás: Scientific Journal on Agricultural Economics* 53(2), pp. 156–167.
4. Bharti K P (2017) Organic farming, *Current Science* 112(8), pp. 45–50.
5. Biró Sz (2010) A hazai birtokpolitika a közvetlen támogatási rendszer keretei között, Agrárgazdasági Kutató Intézet, *Agrárgazdasági Információk* 2010(1), pp. 1–280.
6. Chiaraboli A (2010) Koegzisztencia jogi szabályozásának néhány aspektusa az Európai Unióban és Olaszországban – Some aspect of the coexistence’s regulation in the European Union and in Italy. *Agrár- és Környezetjog* 2010(9), pp. 13–20.
7. Cros G (2017) *A Régiók Európai Bizottsága véleménye – A 2020 utáni KAP*, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/AGRI/DV/2018/01-11/COR-2017-01038-00-00-AC-TRA_HU.pdf [2019.03.01.]
8. Csák Cs (2010) Die ungarische Regulierung der Eigentums- und Nutzungsverhältnisse des Ackerbodens nach dem Beitritt zur Europäischen Union, *Agrár- és Környezetjog* 5(5), pp. 20–31.
9. Csák Cs & Jakab N (2012) The Hungarian National Report on Agriculture and the requirements of a sustainable development *Agrár- és Környezetjog* 7(12), pp. 50–78.
10. Gul A (2014) Organic Farming, Improvement of Crops in the era of Climate Change, *Springer Science+Business Media* 108(2), pp 30–45.
11. Haraszthy L (2013) *Értékőrző gazdálkodás Natura 2000 területeken*, Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár.
12. Hegyes P (2014) A vidékfejlesztés és a közvetlen kifizetések kapcsolódási pontjai a 2013. évi „KAP-reform” alapján, *Agrár- és Környezetjog* 9(17), pp. 50–61.
13. kormány.hu(2019) <http://www.kormany.hu/hu/foldmuvelesugyi-miniszterium/mezogazdasagert-felelos-allamtitkarsag/hirek/magyarorszag-kiszamithato-es-a-jovedelembiztonsagot-elosegito-2020-utani-kozos-agrarpolitikaban-erdekelt> [2019. 03.26]
14. Agrotrend (2019) <https://www.agrotrend.hu/piac/agrarpenzek/atterne-az-okologiai-gazdalkodasra-igy-kerjen-tamogatast> [10.03.2019]
15. Ihrig K (1968) *A földár és a földérték a kapitalizmusban*, MTA Közgazdasági Intézetek Kiadványai, Budapest.
16. Kacz K (2006) *A birtokviszonyok és az üzemi struktúra alakulását befolyásoló tényezők vizsgálata a nyugat-dunántúli régióban*, PhD Értekezés, Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, Keszthely.

17. Kanyó Zs (2018) *Az induló ökológiai gazdálkodás sajátosságai és az ellenőrzések tapasztalatai, a támogatás buktatói*, https://www.biokontroll.hu/wp-content/uploads/2018/11/kanyo_zsolt_az_okogazdalkodas_sajatossagai_a_tamogatas_buktatoi_2018-11-21.pdf [2019.02.13.]
18. Kanyó Zs (2018) Decembertől újabb 12 milliárd forintos kiegészítő területalapú támogatási keret nyílik meg az ökológiai gazdálkodók számára! *Biokultúra*, 29(5), pp. 12.
19. Kovács B (2013) *Ökológiai és hagyományos elvek alapján művelt szőlőültetvények talajbiológiai állapota*, Szakdolgozat, Pannon Egyetem Georgikon Kar, Keszthely.
20. KSH (2019) *Biogazdálkodás*. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ua001.html [10.03.2019]
21. Mezei D (2018) *Van értelme áttérni a biogazdálkodásra*. <https://www.agroinform.hu/palyazatok/biogazdak-tamogatasa-25256-001> [2019.03.01.]
22. Nébih (2019) *Ökológiai gazdálkodás*, <http://portal.nebih.gov.hu/-/okologiai-gazdalkodas>
23. Olajos I (2006) The provisions of the Rural Development in connection with the agriculture in Hungary, *Agrár- és Környezetjog* 1(1), pp. 3–22.
24. Olajos I (2017) The acquisition and the right of use of agricultural lands, in particular the developing Hungarian court practice, *Agrár- és Környezetjog* 12(23), pp. 104–116, doi: 10.21029/JAEL.2017.23.91
25. Olajos I & Raisz A (2010) The provisions of the Rural Development in connection with the agriculture in Hungary, *Agrár- és Környezetjog* 5(8), pp. 39–56.
26. Olajos I & Szilágyi J E (2015) A rövid ellátási lánc-, mint a támogatott felzárkóztatás esélye Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hátrányos helyzetű kistérségeiben, *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek* 12(2), pp. 71–82.
27. Olajos I (2018) The summary of the research on agricultural land as a natural resource, *Agrár- és Környezetjog* 13(25), pp. 190–201, doi: 10.21029/JAEL.2018.25.190
28. Roszík P (2013) *Tápanyaggazdálkodás az ökológiai gazdálkodásban*. <https://www.biokontroll.hu/tapanyag-gazdalkodas-az-oekologiai-gazdalkodasban/> [11.03.2019]
29. Somai M (2014) *Az EU 2014-2020-ra szóló közös költségvetési kerete, különös tekintettel a kobéziós és az agrárpolitikát érintő változásokra*, <http://real.mtak.hu/17230/1/SOMAI-EU-TUKOR-2014-1.pdf> [2019.03.21.]
30. Szabó A (2018) *A biogazdálkodás története és tendenciái*, Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, <http://intra.parlament.hu/infoszolg/>
31. Szab G, Fésűs I, Balázs K & Katonáné J (2003) A nemzeti agrár-környezetvédelmi program pályázatainak elemzése. Analysis of the Competitions for Which Appointment was Put up in the Framework of the National Programme of Environmental Protection in Agriculture, *Gazdálkodás: Scientific Journal on Agricultural Economics*, 47(1), pp. 46–50.

32. Szilágyi J E, Raisz A & Kocsis B E (2017) New dimensions of the Hungarian agricultural law in respect of food sovereignty, *Agrár- és Környezetjog* 12(22), pp. 160–180, doi: 10.21029/JAEL.2017.22.160
33. Szilágyi J E & Tóth E (2017) A GMO-mentes mezőgazdaság megteremtésének újabb jogi eszköze, *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica* 31(35), pp. 479-499.
34. Tanka E (2008) A vidékfejlesztés közösségi politikája és a hazai stratégia kihívásai, *Gazdaság és Jog*, 13(10), pp. 14–22.
35. Tanka E (2018) *Korunk Földkérdése, létünk a tét. Földrablások a világban és magyar földvédelem*, Püski Kiadó, Budapest.
36. Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Akcióterv az Ökológiai Gazdálkodás Fejlesztéséért (2014-2020)
https://videkstrategia.kormany.hu/download/3/c8/90000/Nemzeti%20Akci%C3%B3terv%20az%20%C3%96kol%C3%B3giai%20Gazd%C3%A1lkod%C3%A1s%20Fejleszt%C3%A9s%C3%A9rt_vegleges.pdf [2019.02.01.]